

Č. výzkumu:

2009/16

358/17

Importovaná (?) zeleně polévaná obřadní keramická nádoba s čtyřlaločným ústím a malinovitými nálepy (15. století).

Stručné dějiny lokality

Záchranné archeologické práce na ploše budoucího COPA CENTRUM NÁRODNÍ patří, kromě výzkumu v bývalých kasárnách Jiřího z Poděbrad (dnes obchodní centrum PALLADIUM) a na místě hotelu MANDARIN v Karmelitské ulici na Malé Straně, mezi pět největších archeologických výzkumů poslední doby v historickém jádru Prahy.

Zkoumaný prostor je lokalizován na území severního okraje Nového Města. Plochy sledovaných parcel jsou součástí rozměrného domovního bloku mezi ulicemi Spálenou, Purkyňovou, Vladislavovou a Charvátovou. Jeho vznik souvisí s urbanistickým záměrem výstavby Nového Města pražského, založeného v roce 1348 českým králem Karlem IV. Původně byl celý blok rozčleněn na větší množství domovních parcel, kde v přední části do ulice byl situován obytný dům, zadní (dvorní) partie byly využívány především k hospodářským a sanitárním účelům. V průběhu raného novověku došlo na některých místech bloku k proměně charakteru zástavby. Původně menší měšťanské domy novoměstských řemeslníků

byly postupně slučovány do větších stavebních celků.

Miniaturní plastika z jemnozrnné hlíny (koník) (konec 14./15. století).

Na Národní třídě promlouvají dějiny

V předchozích číslech DP KONTAKTu jsme informovali o stavbě Copa Centra na Národní třídě, během níž bude probíhat i rekonstrukce stanice metra. Prozatímními pány staveniště jsou od srpna archeologové, kteří tu horečně odkrývají důležité střípky české historie. Požádali jsme Archeologické oddělení Národního památkového ústavu o informace k nálezům i vlivu, který bude mít průzkum na budoucí stavbu.

Text a foto: Mgr. Tomasz Cymbalak, Národní památkový ústav

Nejvýraznější stavební zásahy přineslo období 19. a 20. století. Na některých místech bloku byla původní středověká a novověká zástavba nahrazena předimenzovanými polyfunkčními stavbami (severněji lokalizované č.p. 63 – obchodní dům PRIOR/MAJ/TESCO/MY, č.p. 56 – rozměrná dívčí škola v Charvátově ulici, vestibul stanice metra Národní třída). Plocha šesti původních parcel u Spálené ulice zůstala po zboření domů na konci 70. let 20. století využita jako veřejné prostranství (západní část proluky č. p. 725/1), taktéž východní část této parcely (původně na tomto místě byly lokalizovány čtyři budovy). Nejstarší písemná zpráva, kterou můžeme téměř s určitostí vztáhnout na toto území, pochází z roku 1178. Tehdy kníže Soběslav II. daroval Vyšehradské kapitule újezd u sv. Martina, jež původně náležel jeho matce. Tou byla Adléta Uherská, která zemřela v roce 1140. Osada tedy musela existovat již v první polovině 12. století. Rozloha daru není v raně středověkých pramenech stanovena. Její centrum bylo zjevně v okolí kostela, ale plocha újezdu zahrnovala částečně i námi sledované území. Při opevnování Starého Města v letech 1237–1253 byla osada do města zahrnuta jen dílčím způsobem. Linie hradeb procházela místem kostela sv. Martina, později po vybudování hradeb a příkopu Starého Města nazývaného „ve zdi“. Zbývající větší část osady zůstala vně hradeb. Kostel sv. Martina ale i nadále sloužil jako farní, jak pro domy na Starém Městě,

tak i pro osídlení vně hradeb. Podle současných znalostí se tedy zdá, že původní jádro osady bylo rozmístěno kolem kostela a později novoměstská část byla zpočátku spí-

Líc pamětního medailonku z restaurace „U Ježíška“ (polovina 20. století); dar p. M. Herčíkové.

Rub pamětního medailonku z restaurace „U Ježíška“ (polovina 20. století); dar p. M. Herčíkové.

Skleněná láhev na koření (Maggi); nalezena ve sklepních prostorách bývalé restaurace „U Ježíška“, č. p. 72 (počátek 20. století).

še jakýmsi hospodářským zázemím. Další vývoj není úplně přehledný. Je zřejmé, že osídlení se postupně rozšiřuje a stabilizuje, především podél dnešní Spálené ulice, kudy vedla

stará komunikace na

Vyšehrad. Východní část zkoumaného prostoru byla s největší pravděpodobností nezastavěná. K nejstarším zděným stavebním konstrukcím spadajícím do období před lokací nového městského organismu na území Prahy v polovině 14. století, patří čtvercová stavba vystavěná v severovýchodní části zkoumaného domovního bloku. Přelomem ve vývoji osídlení bylo založení Nového Města a doba krátce po něm, kdy došlo jednorázově k zahuštění zdejší zástavby. Například v roce 1378 zakoupil zahradu ve východní části našeho bloku měšťan Jakub Charvát a rozparceloval ji na 18 městišť. Této zástavbě se říkalo Charvátův a ze Spálené ulice sem vedla úzká ulička mezi č. p. 69 a 68, která byla později zrušena.

Kvůli rozdílnému historickému vývoji se doposud známé fragmenty středověkých staveb dochovaly pouze v domech podél Spálené ulice (č. p. 69, 70, 72, 73). Novostavby 19. a 20. století realizované ve východní části bloku s největší pravděpodobností zničily starou zástavbu, která zcela jistě zůstala zachována na nepodsklepených částech a jejíž fragmenty byly částečně objeveny výzkumem v 70. letech minulého století (například v č. p. 56) a také byly na několika místech doloženy v průběhu právě probíhajících archeologických prací.

Stavební vývoj celého bloku byl ukončen jeho rozsáhlou demolicí (1978–79) související s výstavbou stanice metra Národní třída.

Dosavadní zjištění

Kromě informací, které zveřejňujeme na internetových stránkách www.archeopraha.cz, je nutné se zmínit o nových objevech, jež závažným způsobem ovlivní dosavadní

pohled na dějiny severní části Nového Města, v prostoru mezi Vltavou a Jungmannovou ulicí.

Významným objevem posledních dnů, vyjma již zmiňované předlokační „čtvercové stavby“ nalezené v severovýchodní části zkoumané plochy, je zjištění stavu středověkých gotických sklepů pod bývalými domy č. p. 69 a č. p. 70, které jsou od svého vzniku ve 14. století do současného dne zachovány takřka v nepozměněné podobě. K dalším nálezům probíhajícího výzkumu je třeba zařadit neustále se rozrůstající kolekci (cca 15 kusů) náhrobních kamenů z bývalého židovského hřbitova (zrušen králem Vladislavem Jagellonským v roce 1478). Podstatnou a pro další analýzu zkoumaného místa důležitou součástí nálezového fondu tvoří také soubor přes 220 mincí, pocházejících z období od pozdního středověku až po novověk.

Neméně podstatné jsou i další nálezy – fragmenty keramických (hrnce, džbány, mísy, talíře) a skleněných nádob (číše, sklenice, flašky), technická keramika (kachle, střešní krytiny), kosti (náležející jak ke kuchyňskému, tak řemeslnému odpadu), či stovky hrud strusky (dokládající kovoliteckou a železářskou výrobu), jež výrazným způsobem přispívají k rekonstrukci a pochopení proměn této části Nového Města obdobně jako řada neustále objevených relikvií stavebních konstrukcí nebo zahlučených objektů (studny, jímky, těžební jámy na písek). Důležitým poznatkem pro analýzu zkoumaného prostoru je také odkryv fragmentu příkopu o délce cca 20 m z období středověku, jenž byl lokalizován v jižní části domovního bloku. Doposud zjištěná hloubka zmíněného objektu dosahovala 1,8 m a jeho šířka přesahovala 3 m. Podle struktury zá-

sypu a provedené geologické analýzy se jedná o suchý příkop, orientovaný ve směru přibližně V–Z, jenž s největší pravděpodobností ohraničoval prozatím blíže neurčený územní celek, který byl lokalizován na sever od dnešní Purkyňovy ulice.

Zpomalí průzkum stavební práce?

Pravě probíhající záchranný archeologický výzkum by neměl ovlivnit termín stavebních prací, neboť na základě dohody s investorem máme stanovené termíny ukončení terénních prací na jednotlivých plochách výzkumu a ty s nepatrnou odchylkou dodržujeme. Samozřejmě, při archeologickém výzkumu je třeba počítat s nějakými přestávkami a prodlužováním termínů, v našem případě se ale jedná o zcela nepatrné záležitosti. Navíc každá taková situace je s investorem konzultována.

A zásahy do stavby samotné? Podle posledních zjištění v západní části zkoumaného prostoru (soubor gotických sklepů podél východní fronty Spálené ulice) je třeba počítat s jejich zachováním na místě a dále případným zakomponováním do nově vznikajících budov. V současné době probíhá příprava našeho vyjádření pro Odbor kultury magistrátu hl. m. Prahy ohledně zmíněného nálezu. ☺

Kostěná střenka s rukojetí nože; vyobrazení obličeje krále (15. století?).

Lokalizace archeologického výzkumu NPÚ-P č. 2009/16 – COPA CENTRUM NÁRODNÍ s vyznačením jednotlivých ploch a polohy dochovaných gotických sklepů u Spálené ulice.

Pohled do interiéru sklepní komory bývalého domu č.p. 73 (patrná hrotitá klenba místnosti – konec 15. století).

